

ŠTUDIJSKA IN LJUDSKA
KNJIŽNICA
Trg svobode 1
2250 PTUJ

Časopis družbe Talum, d.o.o., Kidričevo
avgust 1997 / številka 4 / leto XXXIV

Aluminij

TALUM, p.o., KIDRIČEVO
2325 Kidričevo

stran 6: Zanimivosti

stran 2: Priznanja

stran 7: Po olimpijsko zlato na Dansko

stran 3: Katarina Djurica o zagotavljanju kakovosti

stran 8: Pannyo Štatenberg

stran 4: Bolniška odsotnost zaposlenih

stran 5: Zlatko Čuš - Usodo imam v svojih rokah

Brigita Ačimovič

Konec poletja in začetek jeseni je obdobje, ko pravimo, da žanjemo tisto, kar smo posejali.

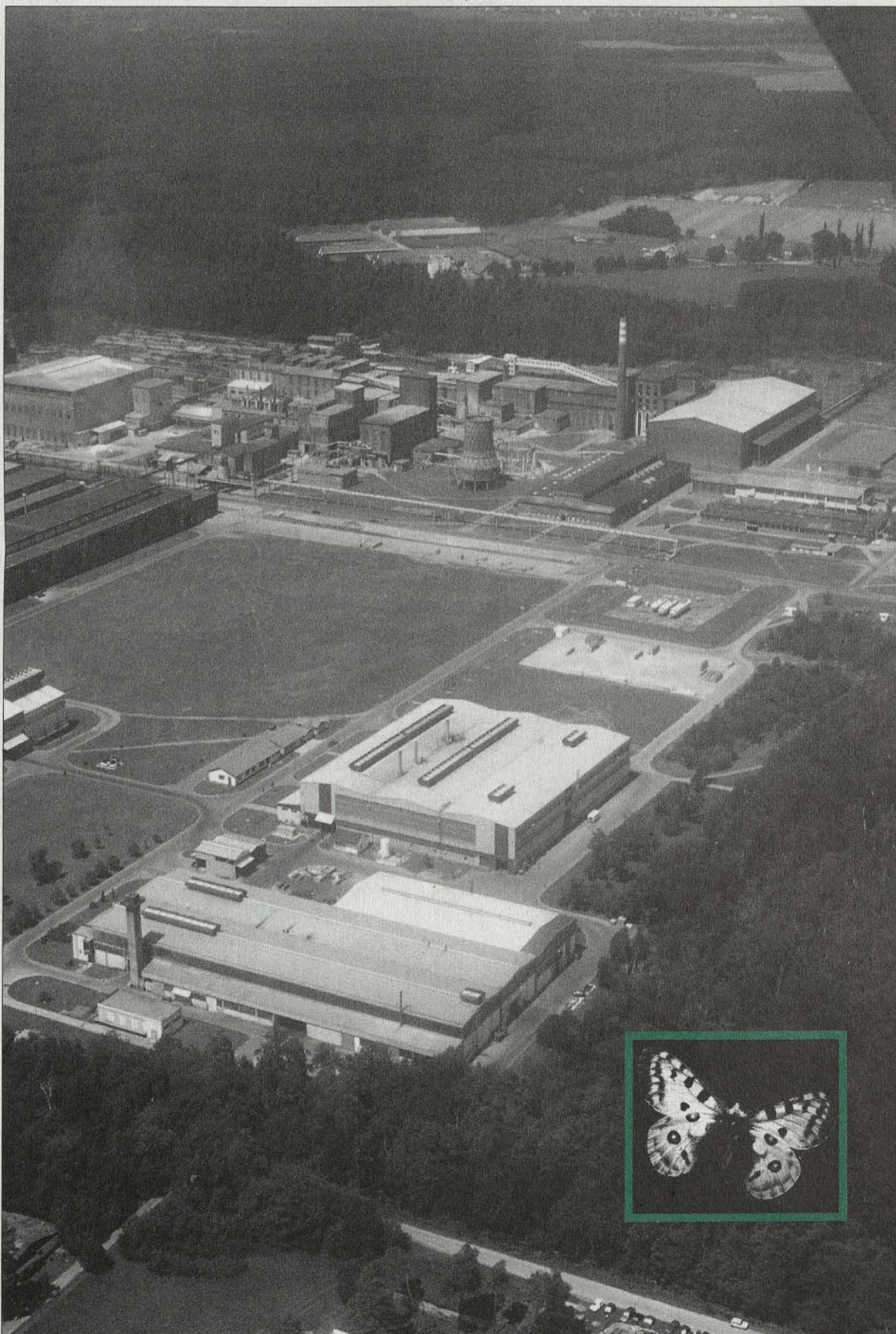
V lanskem letu smo ponovno uvedli TALUMOVA priznanja za delovne in strokovne dosežke zaposlenih. Zdaj je torej pravi čas, da se pripravimo na pregled dosežkov preteklega enoletnega obdobja. Da pregledamo, kaj smo kot posamezniki ali skupine posebnega prispevali k razvoju in obstoju TALUMA.

Talumov metulj je nekaj posebnega. Je simbol lahkotnosti, živahnosti. Predstavlja nekaj gibljivega, nenehno se spreminjajočega, nekaj, kar nas usmerja naprej in nam daje energijo. Vsakdo, ki ga prejme, je prispeval pomemben delež k obstoju in razvoju TALUMA. Prepričana sem, da je Zlati metulj dejansko NEKAJ in da je vsak, ki ga prejme, ponosen nanj.

Da TALUM obstaja in se razvija, je rezultat vseh zaposlenih. Nekateri k temu prispevate več, drugi manj. To je delno odvisno tudi od področja dela, ki ga posameznik opravlja. Vendar je vsako področje tako, kjer se lahko posameznik s svojim prispevkom posebej izkaže in potrdi.

Ozrmo se okrog sebe, preglejmo rezultate. V septembru bo čas, ko bo komisija zbirala predloge za dobitnike tega priznanja. Poiščimo možne kandidate za prejem našega simbola lahkote prihodnosti.

P r i z n a n j a

Delati in ljubiti. Vse drugo nima smisla.

Zagotavljanje kakovosti

Zagotavljanje kakovosti ni nobena velika učenost, ampak le dobro opravljeno delo

Že ime delovne enote Zagotavljanje kakovosti nam pove, da v njej opravljajo storitve za izvajanje kontrole in nadzora za celotno družbo Talum. Ves čas se organizacijsko in z vsebino tehnologije kakovosti prilagajajo tako potrebam in zahtevam proizvodnje na domačem področju, kakor tudi novim metodam in instrumentalni opremi, ki jo nudi tržišče ali zahtevajo kupci. Nove aktivnosti pa so zahtevli tudi standardi ISO 9000.

Vodja delovne enote **Katarina Djurica** pravi: "Zadnja večja sprememba je nastala ob uvajanju sistema zagotavljanja kakovosti, kjer smo se organizirali tako, da smo kontrolo kakovosti uskladjili z elementi standardov kakovosti. Vhodne materiale in surovine smo vključili v področje prevzemne kontrole. Proizvodne procese v delovnih enotah kontrolirajo v določenem obsegu po izdelani dokumentaciji proizvodni kontrolorji, obvladovanje kakovosti pa je zagotovljeno s storitvami in nadzorom, ki ga nad procesom in končnimi proizvodi izvaja laboratorij in končna kontrola.

Taka organizacija za kakovost je zahtevala pripravo kontrolne dokumentacije, ki smo jo uskladjili z zahtevami ISO 9001. Lahko bi rekli, da med izdelano dokumentacijo zavzemajo več kot polovico navodila in postopki, ki so na področju vseh naših organizacijskih enot zelo obširni.

Pripravi in vzpostavitvi sistema kakovosti smo posvetili veliko časa. Potrebno je bilo pripraviti čisto nova področja zagotavljanja kakovosti, nove pristope, vpeljati nove aktivnosti, da so se potem elementi kakovosti po ISO 9001 lahko začeli izvajati v vseh DE in službah.

Kmalu dovoljenje za kontrolo in nadzor ekoloških parametrov

Na področju tehnologije kakovosti smo v lanskem letu pristopili k nadomestitvenim metodam na področju ekologije. Do sedaj smo uporabljali metode na osnovi ASTM standardov. Nova zakonodaja v Sloveniji pa je na tem področju predpisala ISO standarde. To je pomenilo, da smo morali tudi pri nas uvesti nove postopke. Vsak novi postopek pa zahteva tudi validacijo, s katero dokazujemo, da je postopek oziroma metoda sposobna in točna za kontrolo posamezne karakteristike nadzora varstva okolja. To obširno delo smo končali v prvi polovici letošnjega leta. V laboratoriju si prizadevamo tudi pridobiti uradno dovoljenje za kontrolo in nadzor ekoloških parametrov na področju Taluma. V ta namen so nas že obiskali predstavniki ministrstva za okolje in prostor RS in preverili, ali izpolnjujemo zahteve na osnovi evropskih standardov EN 45000. Pričakujemo, da bo-

mo dobili pozitivno rešitev. To je bila ena večjih nalog v naši delovni enoti. Naša stalna nologa je posodabljanje kontrolne tehnologije z novimi postopki in instrumentalno opremo. Letos smo kupili atomski absorpcijski spektrometer za potrebe kemijske mokre analitike. Z aparatom smo sicer vajeni delati, saj smo starega uporabljali več kot 15 let, kljub temu pa je na novem nekaj sprememb, predvsem v zvezi z računalniško obdelavo.

Še letos bi radi kupili instrumentalno opremo za nadzor parametrov kakovosti v proizvodnji anod. Določenih karakteristik sedaj ne kontroliramo. Študije tujih inštitucij so pokazale, da bi jih bilo potrebno uvesti. Problemi, ki se pojavljajo v zvezi z anodami so takšni, da z nakupom ne bi smeli več dolgo odlašati.

Katarina Djurica

V tretji sklop naših stalnih nalog sodi tudi delo s kadri oziroma usposabljanje kadrov. Smo delovna enota, ki ima sorazmerno zelo strokoven kader, tako z visoko, višjo in srednjo izobrazbo, ki jo zahteva naš delovni proces, zato moramo vsak odhod, bodisi v pokoj ali drugo DE ustrezno nadomestiti.

Spremljanje notranjih presoj sistema kakovosti

V organizacijski enoti vodstva smo dolženi za pripravo in spremljanje notranjih presoj sistema kakovosti. Ugotavljamo, da bo potrebno usposobiti več presojevalcev, kajti 21 jih je za Ta-

lum premalo. Če se primerjamo s Hydro Aluminiumom, ne dosegamo niti 15 odstotkov tistega, kar imajo oni. Doseči moramo tudi to, da bodo presoje zajele proizvode, proizvodne procese in storitve, kar je obsežna in strokovna naloga.

Poleg notranjih presoj kakovosti imamo tudi zunanje presoje. Po pogodbi, ki smo jo podpisali z Bureau Veritas (BUQI), nas ta zunaja inštitucija spremlja tri leta in vsakih šest mesecev preverja, ali zadovoljivo izvajamo sistem zagotavljanja kakovosti. Zunanja inštitucija kot je BUQI nam daje mednarodno zagotovilo, da je sistem vzpostavljen, to pa utrjuje zaupanje naših kupcev. V boju za obstanek na tržišču taka zagotovila veliko pomenijo. Zadnjo presojo smo imeli julija. Večjih odstopanj ni bilo, pač pa nekaj neskladnosti, ki smo jih že, ali jih bomo

logah svoje delovne enote Katarina Djurica.

Sistem zagotavljanja kakovosti je obširno delo, ki se nikoli na konča. Tistim, ki so zadržani zanj, je v veliko zadovoljstvo, da večina v Talumu o njem razmišlja pozitivno. Vsak delavec Taluma s svojim dobrim in vestnim delom prispeva h kakovosti.

Katarina Djurica poudarja: "Vsak, ki dela, kot je potrebno in se tudi zaveda, da je njegovo delo ravno toliko pomembno kot inženirjevo ali katero drugo, je dal svoj delež za kakovost in uspeh Taluma. Sistem kakovosti ni nobena velika učenost, ampak dobro, nikoli le polovično opravljeno delo. To pa so nas učili že naši starši. Seveda bo treba še spodbud."

Motivacija je tudi pohvala

Spodbude pa so različne. Pravimo, da denar ni vse, toda najprej pomislimo nanj. Katarina Djurica: "Prav gotovo je pomemben. Vsak je vesel, če dobi kak dodatek, posebno, če ve, da zato, ker je dobro delal. tako je nastavljen naš sistem nagrajevanja in upajmo, da bo zaživel. Motivacija pa je lahko tudi pohvala nadrejenega. Verjetno vsakemu prija, če v svoji sredini dobi neko zadoščenje. Prav s tem pa smo pri nas še preskopi. Tudi sama priznam, da sem premalo pozorna. Marsikoga bi lahko pohvalili, pa ne samo enkrat. Oblik motivacije je še več, tudi strokovna ekskurzija, kakšen izlet in podobno."

Je tudi navezanost na tovarno tista vrednota, ki daje človeku več volje do dela?

"Mislim, da je. Čeprav po spremembi sistema v Sloveniji, bolj kot navezanost, temu rečemo strah za delovno mesto. Za Talum bi rekla, da je navezanost še prisotna zato, ker nismo imeli večjih materialnih težav kot nekatera podjetja. Plače so redne, to pa je neka kontinuiteta, ki kaže, da je naša tovarna dobra tovarna in smo lahko ponosni, da delamo v njej," je končala pogovor gospa Djurica.

Kadrovska služba

Bolniška odsotnost zaposlenih

Prisotnost in delo vsakega zaposlenega sta pomembna in vplivata na rezultat podjetja

Marija Hrovatič

Uspešna podjetja v Sloveniji in celo nekatera podjetja s težjimi delovnimi pogoji dosegajo nižje stopnje odsotnosti kot naše. Biti uspešno podjetje je tudi cilj TALUM-a. Bolniška odsotnost močno vpliva na storilnostno zmogljivost podjetja, kakovost izdelkov in storitev, novo zaposlovanje in seveda na finančni rezultat.

Odsotnost vsakega delavca vpliva in je pomembna za rezultat podjetja. Razmišljanje, da je vseeno, če sem v službi ali ne oziroma, da je za podjetje nepomembno, če sem v bolniškem staležu tri ali pet dni, je zgrešeno. Posebno zgrešeno je, če bi lahko delal svoje delo z nekaj omejitvami brez odsotnosti.

Kaj nam kažejo številke

Podatki o gibanju bolniške odsotnosti v Sloveniji kažejo stopnjo odsotnosti med štirimi in šestimi odstotki. V gospodarstvu so te številke nekoliko višje. Povprečna odsotnost v nemških podjetjih se giblje okoli 5 % in z novo zakonodajo, znižujejo nadomestila v času odsotnosti. Če pogledamo naše podjetje, je procent precej večji in je bil v prvem polletju letošnjega leta 7,4 %. Lani je bila 8,4 % odsotnost zaradi bolniškega staleža, kar je enako 22 delovnim dnevom na vsakega zaposlenega.

Tabela 1

leto	1992	1996	1-6 /97
%	7,0	8,4	7,4
izgubljenih dni na zaposlenega	18,2	22,0	9,6

Nekatera leta so bila tudi slabša, vendar še vedno ne dosegamo niti deleža odsotnosti iz leta 1992, kar nam kaže tabela 1.

Vzroki za tolikšno odsotnost so v glavnini na račun bolezni (5,2%), ki jo premagujemo prepočasi oziroma se prehitro in prepogosto zatečemo v bolniški stalež.

V TALUM-u je bilo marsikaj že narejeno za ustvarjanje razmer, ki zmanjšujejo odsotnost zaradi poškodb na delu in na poti na delo, kar se vidi iz tabele 2. Tudi odsot-

Tabela 2

Vzrok bolniške odsotnosti	% BO v I-VI/1997
Bolezen	5,2
Poškodba pri delu in na poti	0,6
Poškodba izven dela	1,1
Nega druž. člana in drugo	0,5
SKUPAJ BO	7,4

nost zaradi poškodb izven dela se je zmanjšala glede na preteklo leto. Narasla pa je odsotnost zaradi nege družinskih članov in drugih vzrokov, ki niso povezani z delom.

Dosedanji ukrepi za zmanjševanje odsotnosti zaradi bolezni niso zadostni, zato pripravljamo **program zmanjševanja bolniške odsotnosti**, ki smo ga v nekaterih delih že pričeli izvajati.

Za spremembo stanja glede

bolniških odsotnosti ni dovolj, da podjetje ustvarja ustrežnejše pogoje in delovno klimo. Marsikaj bo moral postoriti vsak sam - v službi in doma.

Ljudje smo si že po naravi različni in v različni meri odporni proti posameznim oblikam obolenj, vendar je podjetju škodljivo, da so le **svetle izjeme** med nami, ki so bile v zadnjih treh letih brez bolniške odsotnosti. **Razvijanje razsodnosti, ki človeku omogoča obvladovanje zdravja**, večini še premalo pomeni. Tipičen primer v preteklem letu je bil, ko nekateri, ki so imeli možnost enotedenske aktivne rekreacije v Ptujskih toplicah, možnosti niso želeli izkoristiti, ker se jim je zdela odveč in ne, ker bi bila rekreacija slabo pripravljena. Rekreacija je le eden od načinov, kako ohraniti zdravje. Koliko lahko dodatno naredi za zdravje vsak sam z opustitvijo škodljivih navad, z drugačnim načinom življenja in voljo do življenja?

Tabela 3

TALUM DE, služba	Povpr. št. zaposl. 1997	Dni BO na zaposlenega v prvem polletju 97
Vodstvo-stalno razpor.	11	4,9
Vodstvo-začasno razporejeni invalidi	26*	8,7*
DE Energetika	33	7,4
DE Elektrolize	213	7,1
DE Predelava al.	90	11
DE Proizv. anod	87	10,6
DE Vzdrževanje	253	10
DE Promet	74	13,9
DE Zagot. kakov.	42	7,8
DE Livarna	143	7,6
Strokovne službe	130	7,2
SKUPAJ:	1082	9,6

* podatek se nanaša le na maj in junij

Razlike v bolniški odsotnosti med organizacijskimi enotami

Delovno okolje in delovni pogoji vplivajo na obolevnost, vendar v veliko manjši meri kot večkrat razmišljamo in želimo razmišljati. Primerjave med organizacijskimi enotami in odstotki bolniškega staleža v letih (glej tabelo 1 in tabelo 3), kažejo manjši vpliv izboljšav delovnih pogojev na bolniško odsotnost kot bi si želeli. Porazdeljenost bolniškega staleža po DE in službah kaže tabela 3. Izstopajoče število dni bolniške odsotnosti nastopa v tistem delu Vodstva, kamor je z majem začasno razporejeno večje število invalidov pri katerih je bila odsotnost bistveno večja kot pri stalno razporejenih v Vodstvo. Tako so bili samo maja in junija odsotni 8,7 dni na zaposlenega. Med DE izstopajo DE Promet 13,9

dni (več poškodb na delu), v DE Proizvodnja anod 10,6 dni in DE Predelava aluminija 11 dni bolniške odsotnosti na zaposlenega (več poškodb izven dela). Vse navedene DE imajo tudi povečano odsotnost zaradi bolezni. Navedene enote so manjše in je vsaka daljša odsotnost posameznika bolj vidna v povprečnem številu dni na posameznika. Po skupnem številu ur bolniške odsotnosti prednjačita največji enoti DE Vzdrževanje (20.255 ur) in DE Elektrolize (16.672 ur).

Glede na izrazito ugodne delovne pogoje je previsoka tudi bolniška odsotnost v strokovnih službah (7,2 dni). Seveda v pregled odsotnosti ni vključena porodniška.

Tabela 3:

Pravijo, da je smeh pol zdravja, zato ne preseneča, da se veliko šal nanaša na obiske pri zdravnikih in na naše razvade. Humor je zdravilo, ki si ga lahko vsak predpiše sam in ni nič hudega, če vzame preveliko dozo.

Marija Hrovatič

Pri zdravniku:
Zgrabil me je hud prehlad in šel sem k zdravniku:
"Gospod doktor, tako slabo se počutim...."
"Kdo pa se danes počuti dobro?" me je vprašal.
Tako mi je odleglo in z veseljem sem šel delat naprej.

Zlatko Čuš, padalec, učitelj padalstva, mednarodni sodnik padalstva, športni pilot

Usodo imam v svojih rokah

Padalstvo je izredno privlačen šport. Če se odgovorno obnašaš do tehnike in narave, tudi zelo varen. Fantastično je, ko z 200 km na uro padaš proti zemlji, vendar imaš občutek, da lebdiš. Obvladuješ sebe in svoje telo. Sam. Le veter je s teboj. Ko pride kritična višina, lahko odpreš padalo le ti, nihče drugi. To so mamljivi občutki in jih ni mogoče opisati. Treba jih je doživeti.

Zlatko Čuš je človek, ki ve, kaj hoče. Cilje, ki si jih zastavi, tudi doseže. Nikoli ne počenja več stvari hkrati. "Usodo imam v svojih rokah", poudari med pogovorom. Uspeh za uspehom niza načrtno: diplomiral je iz elektrotehnike, dobil službo, si ustvaril družino, zgradil hišo, magistriral in še letos bo postal doktor znanosti s področja elektrotehnike.

Ob vsem tem je doživljal uspehe v padalstvu, športu, ki mu je podaril svojo mladost, z njim delil ljubezen, zaradi njega ga večkrat pogrešajo Anja, Mateja in Mitja.

Morda je prav zaradi tega športa tak, kot je. V padalstvu se je naučil obvladovati sebe, biti sam in biti s skupino. Naučil se je hitro odločati in pravilno, kajti med nebom in zemljo je napačna odločitev usodna. Pot navzdol je le ena, in to varna. Tam ni izzivanja in precejevanja, zato zna spoštovati življenje.

Začetek njegovega padalstva sega v leto 1960, ko je bil rojen. Najstarejši brat je bil takrat že padalec, star 18 let, in po pripovedovanju mame, ga je, starega nekaj mesecev, dal v voziček in z njim v krogu tekal po dvorišču, da ga odvadi vrtoglavice, drugače ne bo padalec.

"V družini smo trije bratje in vsi padalci. Največkrat se bratje srečamo prav na letališču.

Skakati sem začel takoj, ko mi je bilo po zakonu dovoljeno, torej pri šestnajstih letih. Prvič sem skočil 11. septembra 1976. Od takrat sem opravil 1588 skokov.

V vseh teh letih se je tehnika bistveno spremenila. Skakali smo z okroglimi padali, ki jih danes praktično ni več. Za začetnike niso bila preveč vodljiva, kar pomeni, da smo se velikokrat znašli na drevesih, travnikih, ali kje drugje izven letališča.

V padalstvu je zelo pomembno, da se odgovorno obnašaš do tehnike in narave. Padalo je sredstvo, ki ti daje varno preživetje, če z njim pravilno ravnaš. Upoštevati je treba tudi meteorološke pogoje in vse ovire, ki so spodaj: žice, vode, drevesa... Danes so padala tako kvalitetna in z učenci smo na radijski zvezi, da lahko pristajajo že na rajonu manjšega nogometnega igrišča. Da bi pristajali na drevesih, se ne zgodi. Tega veselja gledalcem več ne delamo."

Športni padalec

Če hočeš postati športni padalec, moraš opraviti 50 padalskih skokov. Pri padalstvu sta dve prelomnici. Prvi skok, ko je padalo še pripeto na vrstico in se samodejno odpre. Padalčeva naloga je le, da skoči iz letala. Približno po desetih skokih je padalec psihično in fizično toliko močan, da lahko sam aktivira padalo. To je druga prelomnica, ki je ponavadi veliko težja kot prvi skok, ki ga opravi tako, kakor ga naučijo in šele kasneje razmišlja, kako je sploh bilo. Pri prvem samostojnem odpiranju padala so psihične obremenitve veliko večje.

"Kot se otrok mora najprej naučiti hoditi, da je lahko nekoč dober tekač, tako se mora padalec naučiti prostega pada. To pomeni trenutke, ko se padalo še ne odpre. Učenca začetnika ponavadi vrtinči v vse smeri, rotira, dela zavoje in salte povsem nekontrolirano, zato ga je treba najprej naučiti stabilno padati proti zemlji. Pri 200 km na uro je vsaka nesimetrija rok in nog tako močna, da se vrtiliš kot elisa. Ko se naučis padati, ko obvladaš čas in položaj telesa, si pripravljen na izpit za športnega padalca. Potem se začne tvoja športna pot. Vaditi je treba pravilnost lege telesa v zraku, razne vaje za elemente v zraku, zavoje."

Zlatko Čuš pravi, da je bil zagrižen športnik. Ima 17 medalj iz republiških, državnih in mednarodnih tekmovanj. Bil je mladinski reprezentant in kasneje kandidat članske reprezentance. Kot študent je ves svoj prosti čas posvetil padalstvu. Od maja do septembra je bil neprenehoma odsoten, saj je bilo veliko tekmovanj po Jugoslaviji in zunaj takratnih naših meja, kjer so dosegali dobre rezultate.

Ko se je zaposlil in si ustvaril družino mu za treninge in tekmovanja ni ostalo dovalj časa, da bi lahko še naprej dosegal vrhunske rezultate, zato se je odločil, da svojo kariero nadaljuje kot učitelj padalstva.

"Če bi hotel tekmovati, bi moral tudi pozimi telovaditi v bazenu in telovadnici najmanj 4 krat na teden. Poleti celo vsak dan in 3 krat na teden opraviti skoke, da bi obdržal fizično kondicijo, s tem pa je pogojena tudi psihična stabilnost. V začetku sezone je padalec sposoben opraviti dva do tri skoke na dan, pred večjimi tekmovanji tudi do osem skokov, da je dovolj pripravljen na tekmovanje, kjer jih v enem dnevu opravi šest."

Učitelj padalstva

Licenco za učitelja padalstva je dobil 1984. leta. Učitelj padalstva je lahko padalec z licenco, ki mu velja samo dve leti, ko mora ponovno izpolniti pogoje za podaljšanje. To pomeni, da mora imeti v dveh letih najmanj 20 padalskih skokov in in opraviti temeljit zdravniški pregled. S prenehanjem veljavnosti licence mu preneha tudi veljavnost licenc posebnih specialnih pooblastil. Najnižje pooblastilo se imenuje specialno pooblastilo organizatorja skoka, višje pooblastilo je spe-

cialno pooblastilo učitelja padalstva, najvišje in najtežje dosegljivo pa je pooblastilo testni padalec. Pri nas v Sloveniji ga nimamo, ker tudi nimamo proizvajalcev padal.

"V osnovi je padalstvo izredno varen šport, vendar je treba zelo upoštevati pravila. Tu inprovizacije ni. Padalo je potrebno zložiti v šestih fazah in nič drugače. Učencu padalstva učitelj podpisuje pravilnost zloženega padala, kar je zelo obremenjujoče, saj je dejansko odgovoren za varnost učenca. Kasneje, ko dobi učenec licenco, je vsak sam odgovoren, da zloži padalo pravilno, kar mora tudi vpisati v knjigo padala pred skokom. S svojim podpisom torej jamči, da je padalo pravilno in dobro zloženo.

Pri skakanju je treba vedno upoštevati določene pogoje. Z zakonom so določene najnižje višine, pri katerih se sme odpreti padalo - to je 600 metrov nad zemljo. Pa ne zato, ker se padalo nižje ne bi moglo več odpreti, lahko se odpre tudi pri 200 metrih, toda, če je s padalom kaj narobe, ni časa za postopek, ki je potreben za odpiranje rezervnega padala. Pri tem smo zelo strogi. Zgodilo se je že, da smo padalca odslovili, ker je bil preveč pogumen. Zelo nevarno je, če kdo precejuje svoje sposobnosti.

Sam sem se tega držal, zato se lahko zdaj z vami pogovarjam, kajti doslej sem 6 krat odpiral rezervno padalo, ker se mi glavno padalo ni odprlo, ali se je odprlo nepopolno. To pa pomeni kup neuporabnih vrvic in cunj, ki jih je treba po določenem postopku odvreči. Tehnika je danes že tako razvita, da v zadnjih desetih letih ni bilo primera, da bi bilo kaj narobe. Tudi sam sem rezervno podalo zadnjič odpiral pred desetimi leti. V tem času tudi nesreč v klasičnem padalstvu ni bilo in upajmo, da jih ne bo."

Sodnik

Zlatko Čuš je že nekaj let sodnik športnih padalcev. Najprej je opravil zelo zahtevne izpite za nacionalnega sodnika in kasneje za mednarodnega sodnika za civilno in vojaško padalstvo. V Sloveniji je trenutno edini, ki ima licenco tudi vojaškega sodnika. Sodniško licenco za mednarodnega sodnika, ki si jo je pridobil v Švici, je zelo težko obdržati. Teoretično in praktično preverjanje znanja je vsaki dve leti. Mednarodni sodniki se delijo v A in B rang. Če prideš v A rang, imaš možnost biti izbran za sojenje na svetovnih in evropskih prvenstvih." Zadeve sem se lotil zelo resno. Na izpite sem šel dobro pripravljen in jih z visokimi ocenami tudi opravil. Pet let sem že na A listi sodnikov. Sodil sem na treh svetovnih prvenstvih, septembra letos pa grem soditi na svetovne letalske igre v Turčijo."

To je izredno prestižno tekmovanje, zato bi lahko rekli, da je izbor Zlatka Čuša za sodnika tudi čast za

državo Slovenijo, saj je na tekmovanju udeleženi kar 80 držav, sodniki pa prihajajo iz osmih držav. Sodnike izbirajo v Parizu glede na ocene testiranj iz A liste. "Osebnostno sem bil presenečen, da so me izbrali med tako ostro konkurenco. Taka sojenja so vsekakor čast in velika obveza. Sodim dve disciplini: skoke na cilj in figurativne skoke. Sodnik mora biti zelo skoncentriran, da pravilno odloči, kajti pritožbe na sodniško odločitev ni. Ni vseeno, komu boš prisodil zlato. Res, da je vse posneto in se ugotovi, če je sodnik naredil napako, toda prepozno za tekmovalca, saj so medalje podeljene. Tak sodnik zgubi licenco in ne sodi več. Rad imam sojenja, nisem pa rad predolgo zdoma, zato so mi bolj všeč tekmovanja v Evropi, ker so ponavadi le čez vikend. Všeč mi je, da se srečujem z mnogimi neznanimi ljudmi, z njimi komuniciran in tako združim koristno s prijatnim; učim se namreč tujega jezika. Uradni jezik je ponavadi angleščina.

Zlatko Čuš je v padalstvu dosegel vse. "Vse osebne želje, ki so bile s tem povezane, so izpolnjene. Če bom imel še kakšno, jo bom zagotovo uresničil. Zdaj želim predvsem to, da bi širše okolje bolj z razumevanjem gledalo na ta šport, kar pomeni, da bi jim krajevne skupnosti, občina in podjetja čim bolj pomagala. Svoje znanje prenašam na naše mlade športnike in veselim se, ko vidim, kako napredujejo. Trudim se, da bi jim zagotovil normalne pogoje za skakanje in tekmovanja.

Padalstvo je šport, s katerim se ne da obogatiti niti živeti od njega. Je velik strošek in še večji užitek, ki se ga ne da ubesediti. Kdor ga obvlada, lahko v njem uživa do pozne starosti.

Zlatko Čuš ga obvlada. še več: "Spadam med odvisneže in prepričan sem, da ne bom nehaj nikoli. Tudi, ko bom star osemdeset let, če bom. Do konca bom ostal povezan z njim.

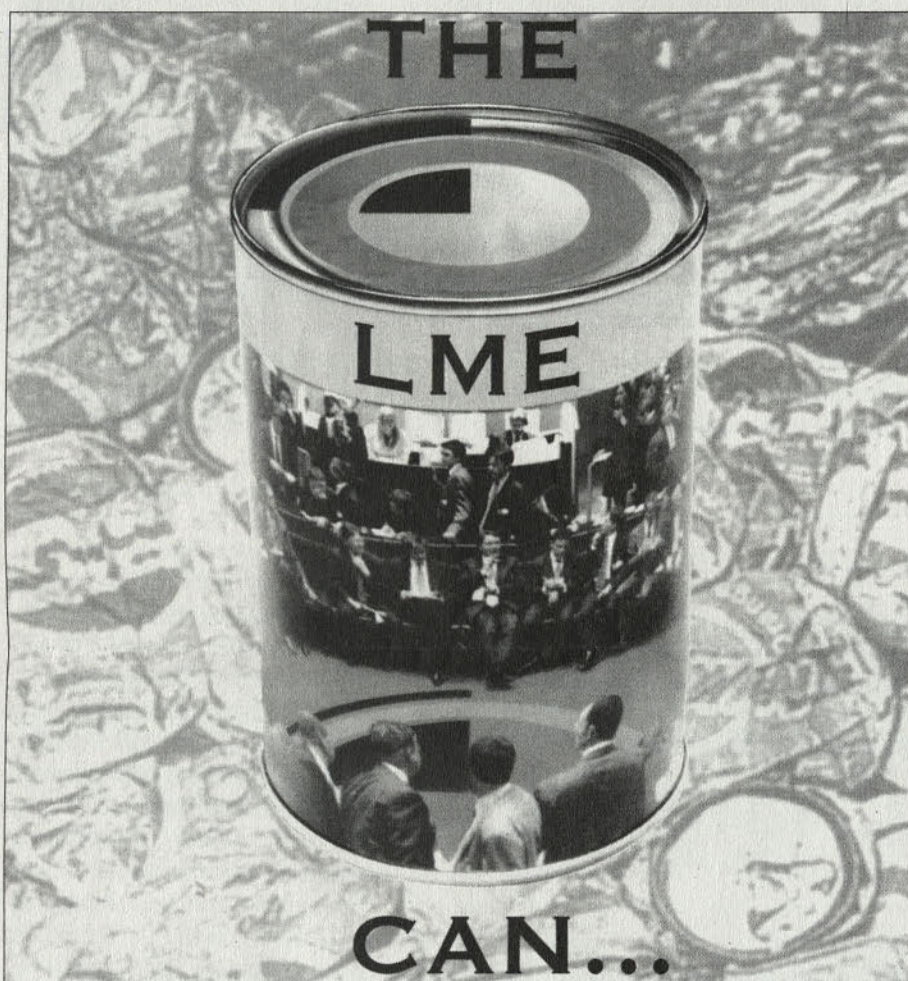
Gibanje cen primarnega aluminija na londonski borzi je v drugi polovici julija doživelo nenaden skok, in sicer od 1.530 do 1.690 USD/tAl. Na vprašanje našemu vodji marketinga mag. Vinku Fištravcu, kako komentira ta dogajanja je kratko odgovoril: "Špekulacija". Po njegovih informacijah je LME (londonska borza) kljub temu, da so se zaloge zmanjševale in je težko priti do metala, **umetno zadrževala cene**. Zaradi tega so se veliki proizvajalci aluminija pritožili in celo zahtevali preiskavo proti LME. Ne glede na rezultate preiskave je cena aluminija takoj začela rasti. **Bravo proizvajalci!**

da je na tem področju trend vedno bolj pozitiven. Posebej to velja za Nemčijo, Italijo, Francijo in Anglijo, ki imajo inštalirane kapacitete za predelavo sekundarnega aluminija okrog 3 milijona ton. V ZDA so lani proizvedli 3,2 mio ton ali 34% od celotne proizvodnje. Na okrogli mizi so prisotni izkazali nezadovoljstvo, ko je šlo za pogodbo z LME, ki daje prednost upravljalnim firmam. Vodja marketinga LME g. Ray Sampson in sekretar Združenja g. Gunter Kirchner, sta jih skušala pomiriti z besedami, da je v okviru te pogodbe za proizvajalce in investitorje nujno poiskati optimalne rešitve, dokler se ne najde boljši instrument. Poleg tega so opozorili, da danes

Pri Alcanu so patentirali novo zlitino za izdelavo zelo tankih aluminijevih folij. Zlitina je sestavljena iz železa 1,2-2,0%, mangana 0,2-1,0%, magnezija ali bakra 0,1-0,5%, silicija do 0,4% in cinka do 0,1%. **Povprečna debelina posameznih zrncev v foliji je do 5 mikronov.** Bistvo procesa je, da razstopljeni elementi mangana ali bakra povečujejo trdnost folije, ne da bi pri tem pri valjanju ovirali kontinuirano rekristalizacijo zrncev. To poudarjamo zaradi tega, ker Impol z veliko težavo izjemoma doseže 8 mikronske debelino folije.

v nerazvite kraje, pa ni res. Dubajci so nas presenetili po hitrosti in načinu odločanja, da bi se marsikaj od njih lahko učili. Linijo so demontirali v nepolnih šestih dneh (trije Indijci, Urugvajec in en delavec Taluma). "Pridni so bili kot mravlje. V Talumu smo predvidevali, da bo demontaža trajala najmanj 14 dni", je komentiral naš tehnolog Miran Purg. Kar je najbolj pomembno, izplačilo je bilo nakazano preden je oprema zapustila Talum.

Lahko smo prepričani, da bodo linijo znali tudi koristno uporabljati, kajti (kot smo že poročali v Aluminiju),

Pri FORD-u, Michigan, USA bodo že letos **proizvedli prototip najlažjega družinskega vozila na svetu.** Vozilo bo za 40% lažje (pri enakih dimenzijah) od danes primerljive Taurus izvedbe. Novi tip, imenovan P2000 bo v povprečju porabil trikrat manj goriva od svoje konkurence. **Vse to na račun aluminija**, ki bo uporabljen za karoserijo in blok motorja, tako bo teža vgrajenega aluminija 733 lb, železa pa le 490 lb.

Dubai ima zelo močno in razvito aluminijevsko industrijo!

Zanimiv dogodek iz letošnjega KLUB-a 180 iz Kanade nam je zaupal Zlatko Čuš. Gre za lepe spomine, ki jih predstavniki Kluba še vedno pomnijo o organizaciji srečanja v Kidričevem leta 1993. Od takrat so konference bile v Franciji, Angliji in Kanadi, toda nobena od teh in tudi od prejšnjih se ni tako globoko vtišnila v njihove duše.

Stvari se včasih obrnejo nam v prid. Tako nam je uspelo prodati našo staro linijo za litje širokega traku po zelo ugodni ceni 480.000 USD. Kupila jo je firma PROFILES RHF iz Dubaja, Arabija. Mnogi bodo pomislili, da gre za predstavitev zastarele tehnologije iz razvitih

Strokovna organizacija v Talumu, lepota Ptuja in Haloz ter moč vinskih kleti so ostali v trajnem spominu udeležencem iz skoraj vseh kontinentov.

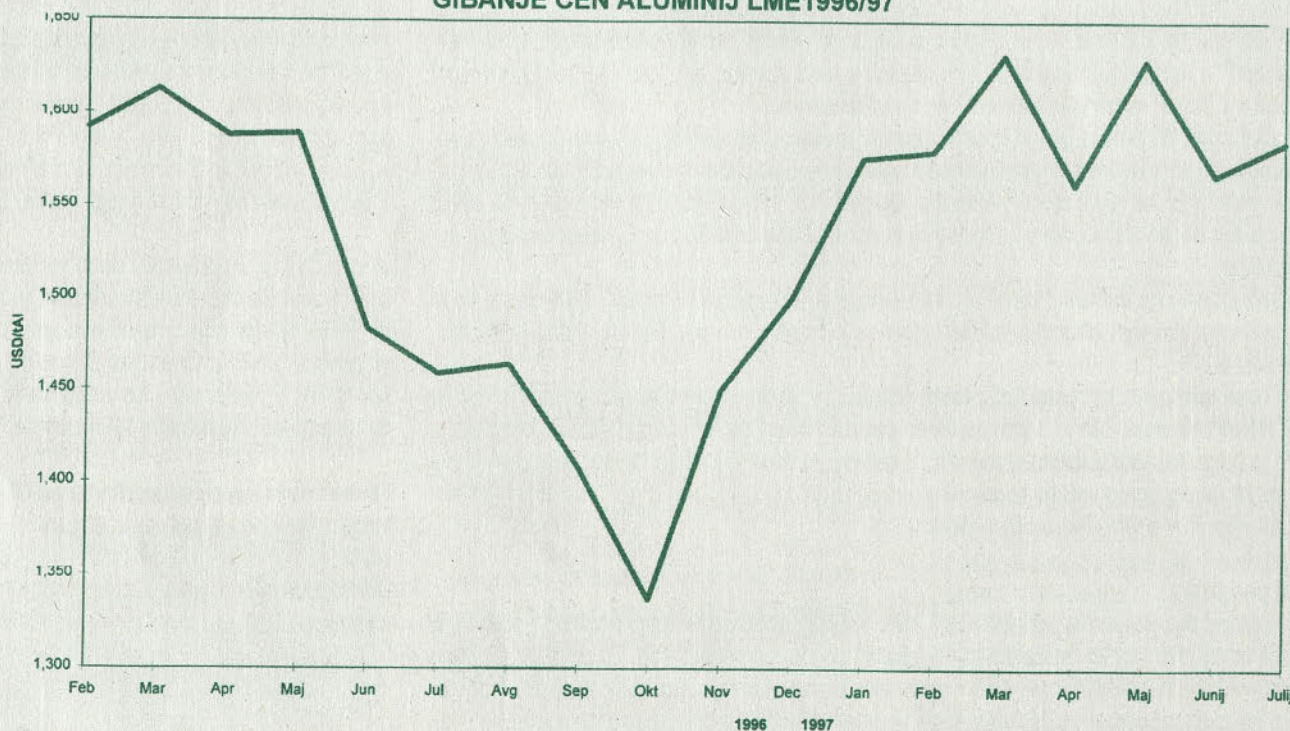
Znana italijanska revija "Alluminio e leghe" v zadnji številki spet poroča o Talumu in naši proizvodnji drogov. Tokrat nas omanjajo v povezavi s strategijo Hydro Aluminiuma, ki želi prek nas in Slovaške okrepiti pozicijo v Centralni Evropi, posebej na italijanskem tržišču. Ob tem poudarjajo, da Hydro povečuje kapacitete primarnega aluminija za 50.000 ton tako, da bodo leta 1998 sami proizvajali 740.000 ton na leto. Poleg tega Hydro zaključuje nekatere projekte predelave aluminija v Severni Ameriki in Aziji, zato potrebuje vedno večje količine aluminija, ker ga je na tržišču premalo.

To je za nas vsaekakor dober znak pri pogovorih za lasništvo Hydra, vezano na dolgoročno strategijo proizvodnih kapacitet elektroliz v Talumu!

"Aluminium the shining star" (Aluminij, bleščeča zvezda). S takšnimi besedami je predsednik "Evropskega aluminijevskega združenja" g. Bernard Legend začel letošnji kongres o sekundarnem aluminiju na Dunaju. Vse kaže,

ni problem razvoj in tehnologija predelave aluminija, temveč je vprašljiva obskrba z metalom za pretapljanje. **Zato so sklenili pripraviti posebni zakon za večjo spodbudo reciklaže aluminija.**

GIBANJE CEN ALUMINIJ LME1996/97

Letno kopališče v Kidričevem - Vital, d.o.o.

Bazeni s svežo vodo v naravnem okolju

Voda je življenje, zdravilo in spremljevalka civilizacij. Čista voda je idealna za utrjevanje duha in telesa, za preventivno zdravljenje, če se tega zavedamo. Prav na kidričevskem kopališču, ki obratuje že 33 let, najdete eno najčistejših vod v Sloveniji in nekateri preživijo na njem ves svoj letni dopust. Po besedah direktorice Vitala Antonije Krajnc srečate tukaj harmonijo tistega, kar je ustvarila narava in naredil človek.

Poletna sezona se bliža h koncu, v VITALU pa ugotavljajo, da bo še poraznejša kot so bile prejšnje. Tako je to, če si odvisen od vremena. Kljub temu pa je treba živeti in delati dalje in v Vitalu to počnejo. Na letošnjo sezono so se skrbno pripravili. Ob vhodu so zamenjali tlakovce, ob ograji nasadili ciprese in posadili veliko novih dreves, ki bodo kmalu dajala še več sence. Prav to pa je na kidričevskem kopališču najbolj mikavno.

Z raznimi prireditvami so hoteli popestriti predvsem vikende na kopališču, toda zaradi slabega vremena je bila doslej le ena glasbena prireditev. Tudi igre v naravi bodo verejtno morale počakati do naslednjega poletja.

Ekipa, ki čez poletje šteje 21 zaposlenih (delavci Vitala, Revitala, študenti), je od jutra do večera pripravljena ustreči obiskovalcem. Poleg kopališke dejavnosti ponujajo kompletne gostinske storitve. Lahko izbirate pizze, lepinje, različne, hot dog, pommies frites, ali naročite kosilce. Tako ga imenujejo, ker je brez juhe, zanj pa je treba odšteti 950 tolarjev. Letos ponujajo tudi kosila za vegetarijance. Pestra je ponudba sladolegov in sadja, pa tudi brezalkoholnih pijač, ki so hlajena v posebni hladilni komori.

Poleg plavanja lahko uživate v raznih športnih dejavnostih, ki jih na kopališču organizira profesor Vlado Čuš. Na kopališču je mini golf, odbojka na pesku, mini odbojka, igrišče za košarko. Lahko igrate namizni tenis, ali poskakujete na trampolinah. Za otroke so razna igrala in pravljčni grad.

"Specifika kopališča je izredno čista voda", poudarja Antonija Krajnc in dodaja, da je izdelana za moderno uporabo Kneippove metode. "Mislim, da bi morali Kneippa bolj upoštevati. Pomembnost vode se je z njim ponovno pojavila v začetku 19. stoletja. Zelo važno je, da metodo zdravljenja z vodo pravilno uporabljamo. To pomeni, da moramo biti pred prvim skokom ali vstopom v vodo dovolj ogreti. Čim hladnejša je voda, tem boljša je za zdravljenje. Nekaj časa plavamo, potem uživamo na soncu.

Rada bi opozorila tudi na hojo z bosimi nogami po travi, kar si na našem kopališču lahko privoščite brez strahu, da bi se poškodovali s steklovino ali čim podobnim.

Po čistoči in higieni na kopališču smo v Sloveniji na tretjem mestu, kar radi povemo na vseh naših predstavitev. Kopališče napaja mestni vodovod, voda pa se delno ogrevana v Talumu in ima 25 stopinj. Pri čiščenju uporabljamo filtracijo, koagulacijo in dezinfekcijo s plinskim klorom. Zavod za zdravstveno varstvo iz Maribora opravlja analize vzorcev vode vsak teden.

Poslušamo po predpisih, ki so določeni z zakonom in imamo vso potrebno opremo za nudenje prve pomoči in reševanje iz vode. Lahko rečem, da smo varno kopališče. V zadnjih petnajstih letih ni bilo poškod ali nesreč. Že pri vhodu poskrbimo, da otroci, ki so mlajši od sedem let, brez spremstva ne pridejo na kopališče."

V Vitalu zmorejo in znajo ustreči najzahtevnejšim obiskovalcem, le lepega vremena si ne morejo naročiti, zato jim želimo, da bi bil vsaj konec sezone obsijan s soncem.

Vera Peklar

Po olimpijsko zlato na Dansko

Predstavljamo vam Metko Vidovič, ki se lahko pohvali z olimpijsko zlato medaljo s področja, ki je bolj moška domena - gasilstva.

Metka je diplomirana ekonomistka, začasno zaposlena v službi za finance in računovodstvo, svoj prosti čas pa namenja petju in gasilstvu. Kot študentka se je pridružila svetovno znanemu pevskemu zboru Carmina Slovenika iz Maribora, kjer poje v ženskem komornem zboru. Že v osnovni šoli pa je postala članica prostovoljnega gasilskega društva Hajdoše. Vsa leta aktivno sodeluje, se izobražuje in je trenutno v skupini, ki ji pravijo tudi športna desetina. Sestavljajo jo dekleta in žene do 30 let, ki razen praktičnim gasilskim vešči-

nam posvečajo še veliko časa treningom za vzdrževanje fizične kondicije, ki je nujno potrebna, posebno, ko se odštevajo stotinke sekunde.

Desetina prostovoljnega gasilskega društva Hajdoše je na 11. olimpiadi na Danskem osvojila zlato medaljo v skupini ženskih destin A. Sodelovalo je 25 držav z 2591 udeleženci.

Vera Peklar

TURNIR V MALEM NOGOMETU DE LIVARNA

Zmagovalna ekipa

V preteklih nekaj letih smo ob obilici investicijskih del v livarni nekako pozabili, da obstaja tudi drugačen - neobvezen - način druženja, kot smo ga vajeni na delovnih mestih. Da bi stanje popravili, smo 12. junija organizirali piknik DE Livarna v Športnem parku Apače.

Piknik sam po sebi ne zadostuje, zato je bil organiziran tudi turnir v malem nogometu med izmenami, doseženi pa so bili naslednji rezultati:

1. mesto LIVARNA II (1. izm.)
2. mesto LIVARNA I (1. izm.)
3. mesto LIVARNA I (4. izm.)

Tudi dež ni pokvaril nogometnega razpoloženja, v kasnih urah pa se je pokazalo, da livarna poleg nogometnih, premore še pevske talente.

Na žalost se piknika niso mogli udeležiti vsi zaposleni, zato bo potrebno jeseni vso zadevo ponoviti.

Že šestič se bodo zbrali slikarji

Slikarska kolonija Štatenberg

Pričetek kolonije v sredini septembra. Slikali bodo tudi naši sodelavke in sodelavci.

Od 16. do 21. septembra bo na gradu Štatenberg spet slikarska kolonija na kateri bo sodelovalo 16 slikarjev. Kolonijo bodo spremljali tudi kulturni dogodki. V soboto 20. septembra bo otvoritev razstave

slik, nastalih na koloniji. Po otvoritvi bo koncert. Že danes vas vabimo, da pridete na otvoritev in koncert. Natančnejše informacije o tem boste lahko prebrali v NOVICAH.

Število poškodb se je zmanjšalo

Podatki o gibanju poškodb pri delu za prvo polletje 97 kažejo, da se je število poškodb pri delu v primerjavi z lanskim enakim obdobjem zmanjšalo za 60 odstotkov. Lani je bilo v prvem polletju 91 poškodb, letos pa le 36. Prav tako se je zmanjšalo število izgubljenih dni od 1588 na 491.

Tudi analiza stroškov za osebna zaščitna sredstva in sredstva za osebno higieno kaže, da smo porabili manj zaščitnih sredstev, delno pa je na ugoden rezultat vplivalo tudi znižanje nabavnih cen.

K bistvenemu zmanjšanju poškodb pri delu, pravijo v SVD, je pomagala izvajanje programa ukrepov za zmanjšanje števila poškodb.

Zahvala

Ob odhodu iz tovarne se s hvaležnostjo oziram na prijetne trenutke, ki sem jih preživel z Vami, dragi sodelavke in sodelavci. Iskreno se Vam zahvaljujem, da ste se udeležili poslovnih zabav, me presenetili s čudovitim darilom ter Vašo skrbjo za zdravje in športno aktivnost.

Želim vam obilo uspeha in napredka pri delu kot tudi v osebnem življenju.

Anton Čelan

Dejavniki uspeha in ovire pri spremembah

Na kratko vam predstavljamo rezultate študije, ki so jih v zvezi z managementom sprememb, dejavniki uspeha in ovirami, ki spremljajo procese sprememb, naredili skupaj v St. Gallenu in na ILOL. (Upali bi si trditi, da se podobno dogaja v naših podjetjih).

Da se bo v podjetju prihodnosti moralo vse **dogajati hitreje, biti boljše in cenejše**, je jasno vodilnim in mnogim zaposlenim. V podjetjih je povečini tudi dovolj znanj o planiranju, obvladovanju stroškov, strategiji, TQM,..., a vendar se dogaja, da **uspe vsaki četrty izmed desetih projektov, da samo v 60% uspejo cilji, ki so vezani na prihranke pri stroških in času**. Prav tako so v študiji ugotovili, da **vodilni še vedno v veliki meri podcenjujejo pomen porabe časa**, saj tudi pri uspešnih projektih porabijo za 20% več časa, kot je bilo predvidenega. Pri **sodelavcih** pa so na novo ugotovili porajajoči se **dvom v uspeh cele vrste novosti, projektov**, ki se vodijo v firmah, saj so izkušnje pokazale, da kar četrtina projektov, ki so bili začeti v zadnjih petih letih, ni bila nikoli izvedena (dvom je torej upravičen). Prav tako je pri sodelavcih opaziti **pomanjkanje občutkov uspešnosti, manjko potrebnih pojasnil in pomanjkljivo odgovornost**.

Ugotovili so tudi, da na uspeh, oz. neuspeh uvedenih sprememb, projektov, v veliki meri vplivajo dejavniki, ovire, ki so jih strnili v štiri skupine in sicer:

*ovire, vezane na cilje:

- ni hitro vidnih delnih (etapnih) rezultatov
- manjkajo dogovori o ciljih
- manjka kontrola (izvedbe) dogovorjenih ciljev

* ovire, vezane na Know - how:

- sodelavci so preobremenjeni
- pojavljajo se ozka grla pri razpoložljivih resursih
- manjkajo znanja o procesih sprememb

* ovire, vezane na sodelavce:

- manjka lastna odgovornost sodelavcev za uspeh sprememb, projektov
- usmerjenost sodelavcev v preteklost (če je bilo prej v redu, je tudi sedaj)
- strah sodelavcev pred novimi nalogami, novimi vsebinami dela

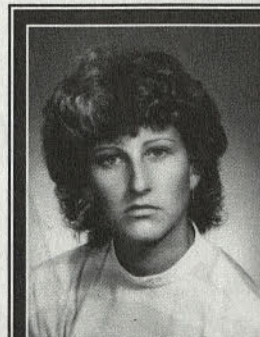
* ovire, vezane na kulturo:

- negativne izkušnje s spremembami
- manjkajoči vzgled vodilnih
- manjkajoča znanja o organizacijski kulturi podjetja

Pri **uspešnih projektih, kjer so bili načrtovani cilji doseženi v 80%**, so pomembno vplivali dejavniki, kot sta: prevelika preobremenjenost sodelavcev in pa strah sodelavcev pred novimi nalogami.

Pri **manj uspešnih projektih, kjer so bili cilji doseženi v 60%**, so večji vpliv imeli predvsem dejavniki, kot so: ni bilo hitro vidnih delnih rezultatov, velika obremenjenost sodelavcev, manjkajoči razpoložljivi viri, usmerjenost sodelavcev v preteklost in manjkajoča znanja o organizacijski kulturi.

Prevedla: Lilijana Ditrih

Ugasnila je lučka življenja, obstal je utrip neizmerno dobrega srca. Pridne in skrbne mamice in življenjske spotnice

DANICE BOMBEK
delavke Taluma
ni več med nami

Hvala za vso izkazano pomoč v težkih dneh slovesa vsem sodelavkam in sodelavcem, sindikatu, godbi na pihala in pevcem Taluma. Njeni: Jože, sin Alen, hčerka Nina